

Overvåking av helsetjenesteassosierte infeksjoner (HAI) og antibiotikabruk på sykehjem

Møre og Romsdal, februar 2013

Horst Bentele
Rådgiver
Nasjonalt Folkehelseinstituttet

Disposisjon

- Hvorfor fokusere på og overvåke HAI i sykehjem
- Overvåking i dag; prevalensundersøkelser
- Prevalens av HAI
- Nye overvåkingssystemer
  - Antibiotikabruk (prevalens)
  - Fortløpende overvåking (insidens)

Helseinstitusjoner i Norge

Sykehus (n=53)

- En lege per to senger
- To sykepleiere per seng
- Smittevernpersonell på alle sykehus

Helseinstitusjoner for eldre (n= 1000)

- En lege per 160 senger
- Ca 30 % ufaglærte (Oslo)
- Stadig utskiftninger
- Mangler smittevernpersonell
- Økt pasientflyt sykehjem – sykehus (samhandling)

Beboere har mange risikofaktorer for HAI

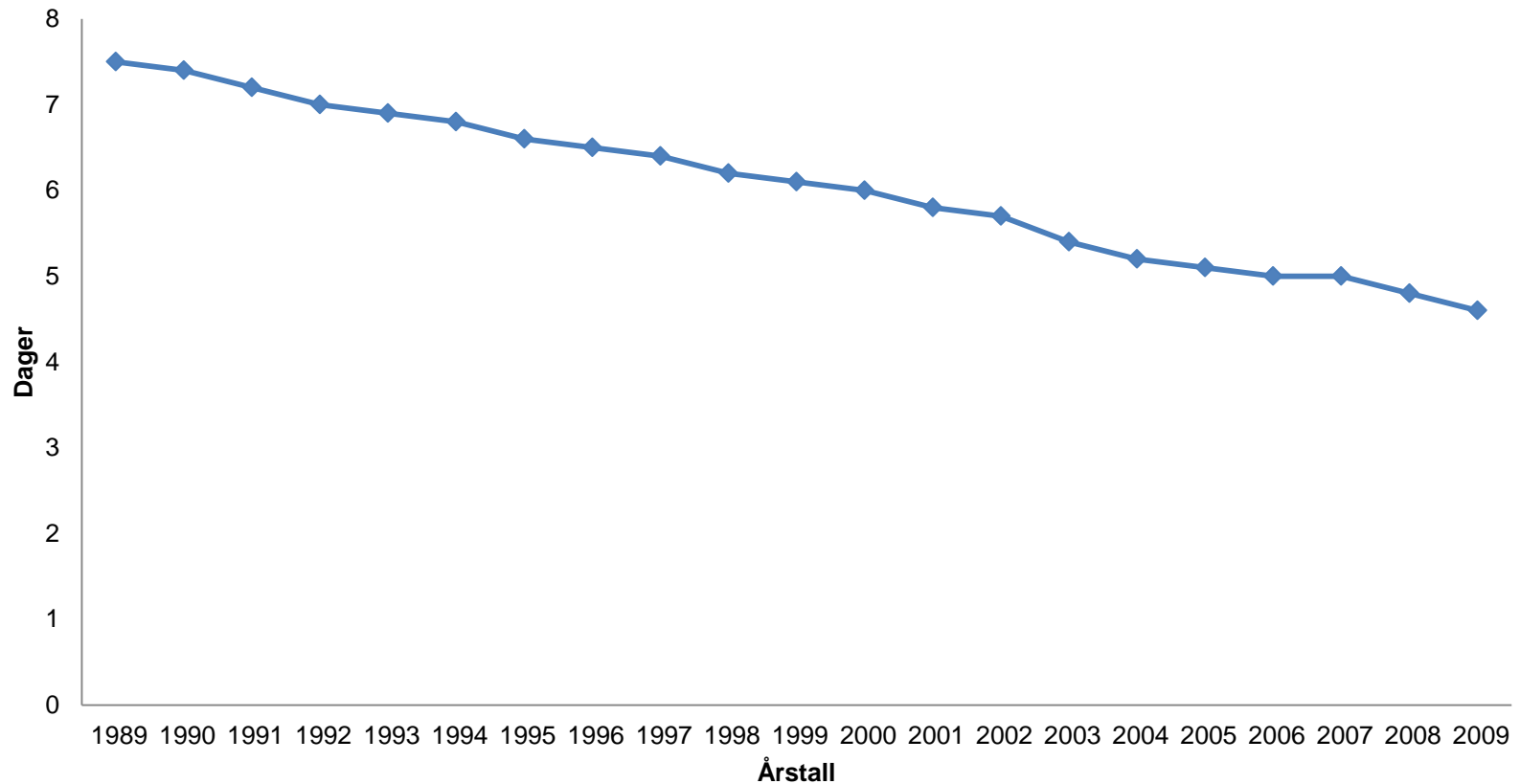
- 75 % >80 år gamle
- Ca 80% har en demenstilstand
- Ofte komplisert, sammensatt sykdomsbilde
- Polyfarmasi, redusert immunrespons, feil- og underernæring

Kilder: SSB, Oslo kommune (SYE),
TDNLF

Gjennomsnitt liggetid på sykehus i Norge fra 1989 - 2009

*Kilde: SSB,2011

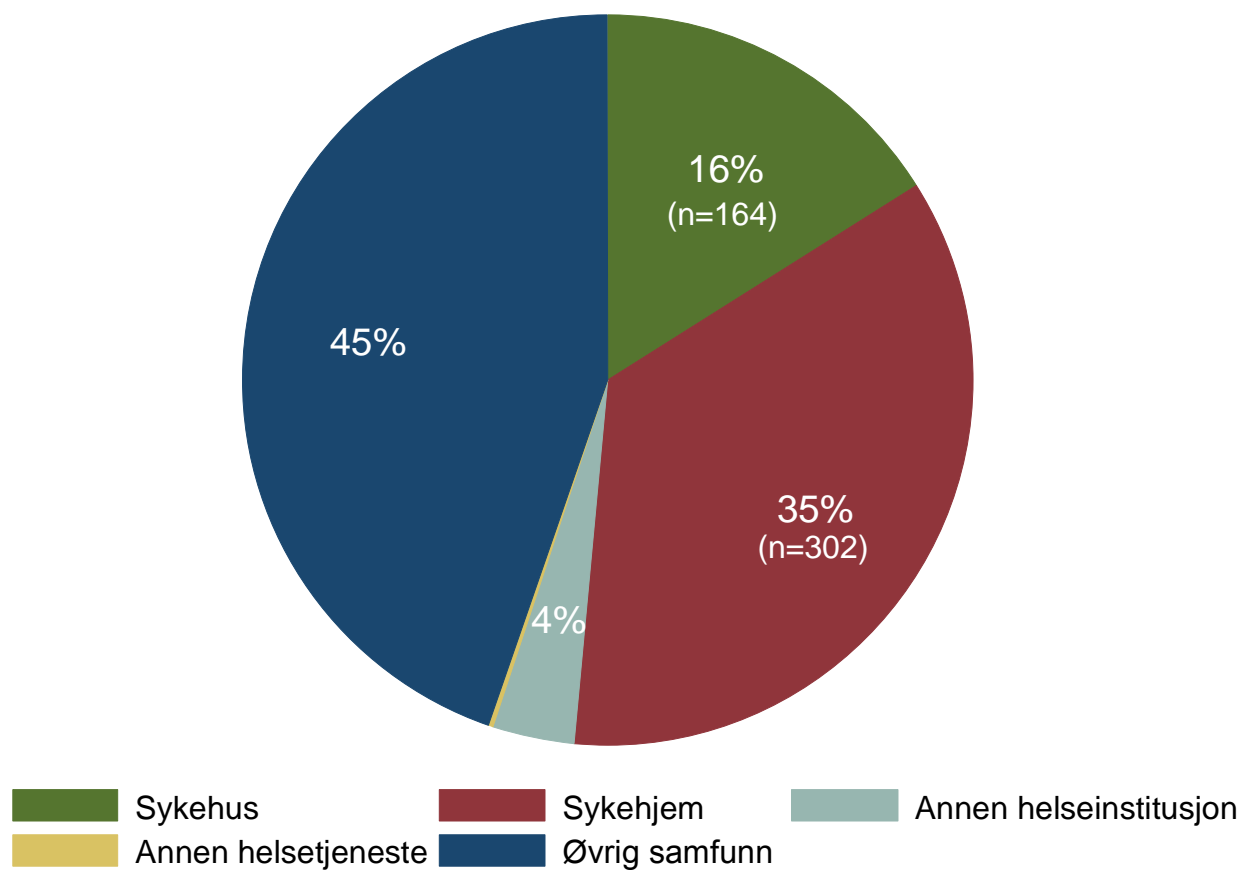
Forekomst av HAI og antibiotikaresistens i norske sykehjem

- Prevalens av HAI i sykehjem utenfor Norge varierer mellom 3 og 16% (median 9,9%)
  - Prevalens av fire registrerte HAI i Norge ca 7%
- Insidens av HAI i sykehjem fra 2 til 12 infeksjoner per 1000 beboer-døgn
  - I seks norske sykehjem: 5,2 per 1000 beboer-døgn
- Antibiotikaresistens er et økende problem
  - Fleste MRSA-utbrudd i Norge oppstår i sykehjem

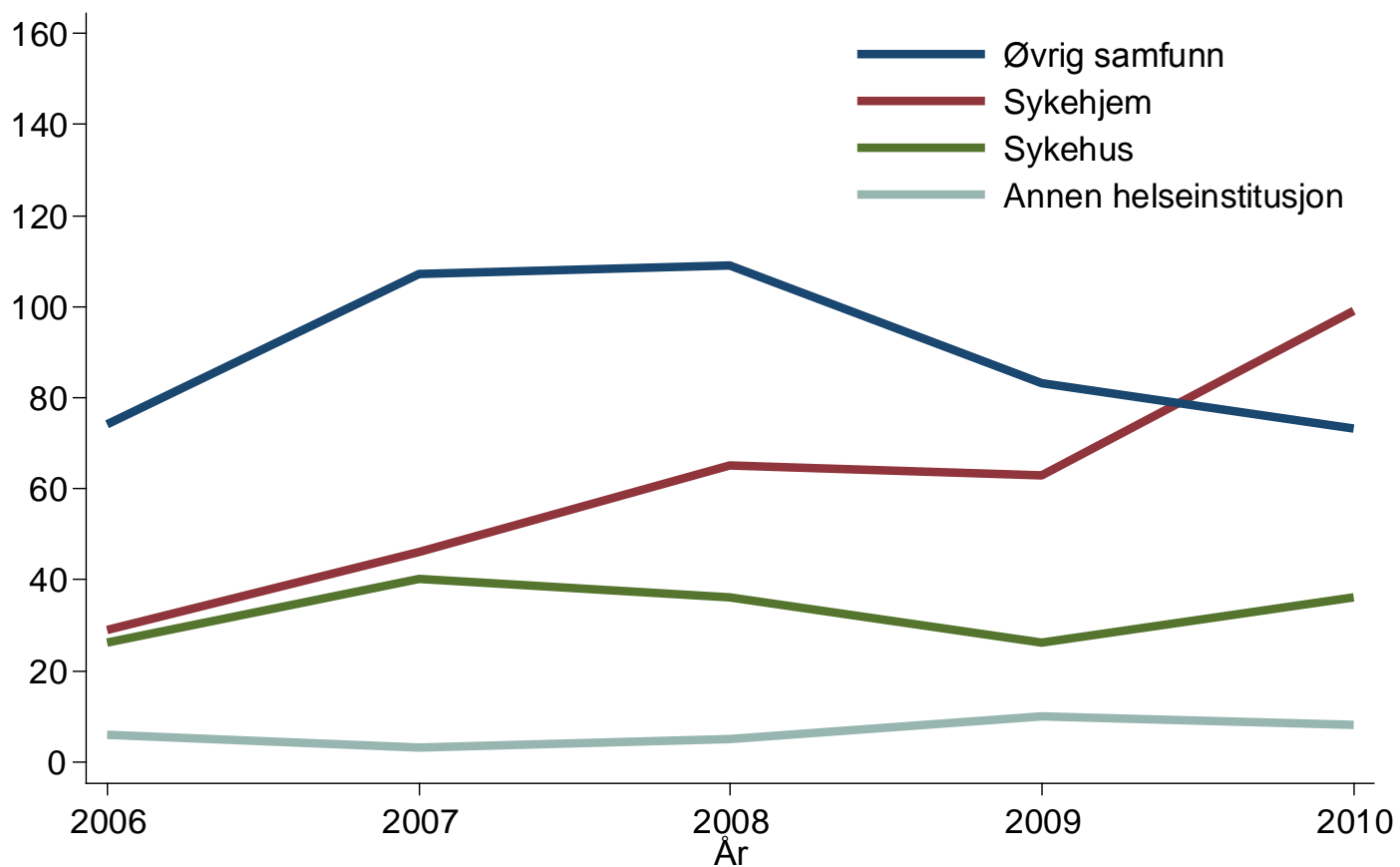
Utbrudd av smittsom sykdom

Antall utbrudd varslet til Vesuv, 2006-2010 (n=946)

Utbrudd av smittsom sykdom

Antall varslede utbrudd per år, fordelt på type helsetjeneste

Konsekvenser av HAI i sykehjem

Insidensstudie i 6 sykehjem i ½ år, vinteren 2004/05

- Konsekvenser i løpet av 30 dager
  - Beboere med infeksjon vs beboere uten infeksjon

Utfall	Infeksjon	Ikke infeksjon	Justert RR (95% KI)
Redusert allmenntilstand	49/451	36/754	2.3 (1.6 – 3.4)
Sykehusinnleggelse	68/523	11/777	7.1 (3.7 – 13.6)
Død	87/542	19/785	5.5 (3.0 – 10.1)
- nedre luftveisinfeksjon	49/153	19/785	3.6 (2.3 – 5.7)
- urinveisinfeksjon	31/222	19/785	2.2 (1.4 – 3.4)

Helsetjenesteassosierte Infeksjoner (HAI)

- Bidra til økt dødelighet
23 – 67 % av dødsårsaken på sykehjem er
helsetjenesteassosierte infeksjoner

*Chesley R, Harris A; 2007

Overvåking = et nøkkeltiltak

“If you can't measure it, you can't manage it”

Drucker (1909)

Overvåking identifiserer:

- Er det et problem?
- Hva er problemet?
- Hvor er problemet?
- Hvorfor er det problem?
- Effekt av tiltak

Oppsummert: Faglige argumenter for å overvåke er mange!!! - og derfor er det også lovpålagt

- **§ 2-2 i Forskrift om smittevern i helsetjenesten pålegger**
  - **alle sykehjem** å ha et system for overvåking av HAI
  - Systemet skal gi ledelsen nødvendig oversikt over forekomsten av HAI
- NOIS-registerforskrift omfatter fra 2012 også sykehjem
(kommer tilbake til den senere...)

Overvåking i norske sykehjem

To metoder;
prevalens (tverrsnittundersøkelser)
og insidens (kohortundersøkelse)

Prevalens og insidens

- **Prevalens** – et øyeblikksbilde på et gitt tidspunkt
  - Relativt lite ressurskrevende
  - Gir raskt og grovt oversikt over problemet
  - Påvirkes lett av tilfeldige forhold
- **Insidens** – en kontinuerlig film over tid
  - Relativt ressurskrevende
  - «golden standard» innen overvåking

Hvorfor gjøre kontinuerlig overvåking av infeksjoner og antibiotikabruk?

- Insidensundersøkelser mer detaljerte, mindre utsatt for tilfeldig variasjon
- Kontinuerlig fokus på infeksjonsforebygging og forskrivning i tråd med retningslinjer

Ulempe med prevalens:
Et bilde kan gi et feil inntrykk...
en dag er de sånn...

...en annen dag er de sånn!

Prevalensundersøkelser

- 2013; en dag hvor sykehjemslegen er tilstede i:
  - uke 22 (27.-31. mai) og
  - Uke 48 (25.-29. november)
- Følgende typer HAI registreres:
  - Urinveisinfeksjoner
  - Nedre luftveisinfeksjoner
  - Postoperative sårinfeksjoner
  - Infeksjoner i huden

Prevalensverktøy en enkel måte å registrere HAI på sykehjem!

www.fhi.no - for et friskere folk - Folkehelseinstituttet - Windows Explorer provided by Nasjonalt folkehelseinstitutt

http://www.fhi.no/eway/

Fil Rediger Vis Favoritter Verktøy Hjelp

horst_bentele - Yahoo! ... Hotmail - horstb69@hotmail.com www.fhi.no - for et f...

hopp til innhold om instituttet kurs og konferanser ledige stillinger anskaffelser presse kontakt oss hjelp

folkehelseinstituttet Kunnskap for folkets helse

Forside

Stikkordliste
A B C D E F G H I J
K L M N O P Q R S T
U V W X Y Z Æ Ø Å

Tema

Folkehelsestudier

Helsestatistikk

Registre

Forskning og data

E-bøker

Faktaark

Publikasjoner

Nyhetsbrev

Internasjonalt samarbeid

Divisjoner og avdelinger

www.fhi.no - for et friskere folk

ABC-studien Abort Abortregisteret ADHD-studien Antibiotikaresistens Barnevekststudien Barns helse Beinskjørhet Biobanker Biobankregisteret COIVRA Dagens helsetall Diabetes Drikkevann og vannhygiene	Dødsstedsundersøkelser Dødsårsaker Helseundersøkelser Helsestilstanden i Norge Hiv og kjønnssykdom Hjerte og kar Influensa Inneklima Kosmetikk-bivirkninger Legemiddelstatistikk, grossistbasert Legemidler Luftforurensning Matallergi Mat og helse	Medisinsk fødselsreg. MIDIA Miljø og helse Risiko Miljøfaktorer og barnediabetes Mor og barn-undersøkelsen MSIS NOIS NorFlu Norges helse Overvekt Prevalensunders. Psykiisk helse Reseptregisteret	Reservasjonsregisteret Rettskaskologi Rus og trafikk Rusmidler Røyking og snus Seksualvanestudier Skadedyr Smerte Smittevern i helseinstitusjoner Smittsomme sykdommer Sosial ulikhet Spiseforstyrrelser	Språk og læringsstudien Statistikkalender Svangerskap og fødsel SYSVAK Tall med meg TOPP studien Tvillingregisteret Ungdomsunders. Unge helse UngKul Utbrudd Vaksine VREG
--	---	---	---	---

Drikkevann fra plastrør – er det helseskadelig?
I mange norske boliger brukes nå rør-i-rør-system for vann. Det indre røret som drikkevannet går i, er laget av plast – såkalt kryssbundet polyetylen (PEX). Folkehelseinstituttet har gjennomført en studie for å se om bruk av disse rørene er helseskadelig, og om de påvirker vannets lukt og smak.
[Les mer](#) [24.10.2011]

Barn av alkoholmisbrukende foreldre Trives like godt på skolen
Forskere bak en ny studie har undersøkt sammenhengen mellom foreldres alkoholbruk og hvordan barna deres fungerer på skolen. Konklusjonen er at foreldrenes alkoholmisbruk er en risikofaktor for barns atferds- og konsentrasjonsproblemer på skolen. Til tross for dette trives de like godt på skolen som andre barn.
[Les mer](#) [19.10.2011]

Fostervekst påvirkes ikke av angst- og depresjonssymptomer i svangerskapet
Angst- og depresjonssymptomer er ikke uvanlig i graviditeten, og mange gravide spør om dette påvirker barnet. En fersk studie fra Akershus universitetssykehus og Folkehelseinstituttet fant ingen sammenheng mellom angst- og depresjonssymptomer i svangerskapet og lav fødselsvekt. Studien

Abonner på nyheter
[Få siste nytt fra fhi.no på e-post](#)

Kontaktinformasjon
Nasjonalt folkehelseinstitutt
Telefon: 21 07 70 00
Telefaks: 22 35 36 05
[Send e-post](#)

Samarbeidspartnere:
MATPORTALEN.NO
helsenorge.no
den offentlige helseportalen

Folkehelseinstituttet på sosiale medier
[Følg oss på Facebook](#)
[Følg oss på Twitter](#)

E-bøker (håndbøker og kunnskapsbaser):
[Miljø og helse](#)
Forskningbasert kunnskap om miljø og helse
[Smittevernboka](#)
Oppslagsverk om forebygging og kontroll av smittsomme sykdommer
[Vaksinasjonsboka](#)
Veiledning om vaksinasjon

[PIAH]

registrering prevalens

Brukernavn:

Passord:

[Glemt brukerID / passord?](#)

[Registrer deg her!](#)

Utviklet av:

Epost for assistanse: prevalens@fhi.no eller prevalens@fhi.no

[PIAH]

Foretak

Her velger du din institusjon

Velg institusjonsnavn:

- Asker bo- og omsorgssenter
- Attendo Care as Gullhaug bo- og behandlingshjem
- Aurskog sykehjem
- Berger bo- og behandlingssenter
- Bjørkelangen sykehjem
- Bjerkås sykehjem
- Blaker aldershjem
- Bondi bo- og rehabiliteringssenter
- Capralhaugen bbs (nedlagt)
- Dovre bolig- og servicesenter
- Døli pleie- og omsorgssenter
- Dønski bo- og behandlingssenter
- Ekstunet bo- og behandlingssenter
- Ekely alderspensjonat
- Enebakk bo- og servicesenter
- Enebakk bo- og servicesenter Boenheter
- Enebakk sykehjem
- Feiring aldershjem
- Fjerdingby omsorgssenter
- Fjuk bofellesskap
- Gjerdrum bo og beh. senter
- Gjestad Bo- og aktivitetssenter
- Grande sykehjem
- Grevrud sykehjem
- Gullhella bo- og rehabiliteringssenter
- Gystadmyr bo- og aktivitetssenter
- Hauen gård
- Hennes Sykehjem
- Hennes sykehjem Aldershjem

- Min Side
- Registrering - Infeksjoner
- Registrering - Antibiotika
- Registrering - Pandemi
- Endre post
- Godkjenning
- Rapporter - Infeksjoner
  - Geografisk fordeling
  - Spesialitetskoder
  - Institusjonsstørrelse
  - Prevalens/inf. type
  - Prevalens/inf. type KI
  - Prevalens/inf. type/Inst
  - Total prev.
  - Total prev./geogr.
  - Detaljer
  - Status/foretak
- Rapporter - Antibiotika
  - Terapimønster inf. type
  - Andel beboere med anti.
  - Prevalens av anti. bruk
  - Status/foretak
- Rapporter - Pandemi
  - Nye tilfeller
  - Antall inneliggende
- Import
- Eksporter
- Admin
- Logg ut
- Dokumenter:
- Bruksanvisning for rapportuttak - Pandemiobservasjon på web
- Fullført

- Min Side
- Registrering - Infeksjoner
- Registrering - Antibiotika
- Registrering - Pandemi
- Endre post
- Godkjenning
- Rapporter - Infeksjoner
  - Geografisk fordeling
  - Spesialitetskoder
  - Institusjonsstørrelse
  - Prevalens/inf. type
  - Prevalens/inf. type KI
  - Prevalens/inf. type/Inst
  - Total prev.
  - Total prev./geogr.
  - Detaljer
  - Status/foretak
- Rapporter - Antibiotika
  - Terapimønster inf. type
  - Andel beboere med anti.
  - Prevalens av anti. bruk
  - Status/foretak
- Rapporter - Pandemi
  - Nye tilfeller
  - Antall inneliggende
- Import
- Eksporter
- Admin
- Logg ut
- Dokumenter:
  - Bruksanvisning for rapporttuttak -
  - Pandemiovervåking på web

Lillestrøm bo- og behandlingssenter

Registreringsdato/Prevalensperiode

SvarProsent

Antall beboere som får antibiotika undersøkelsesdagen (ikke medregnet Hiprex)
 OBS: Dette er for hele institusjonen!

Avdelinger som evt. ikke har deltatt

Velg avdeling

Ant. innskrevne beboere kl. 08:00

Ant. av de innskrevne beboere som er operert

Ant. urinveisinfeksjoner

Ant. nedre luftveisinfeksjoner

Ant. overflatiske postoperative sårinfeksjoner

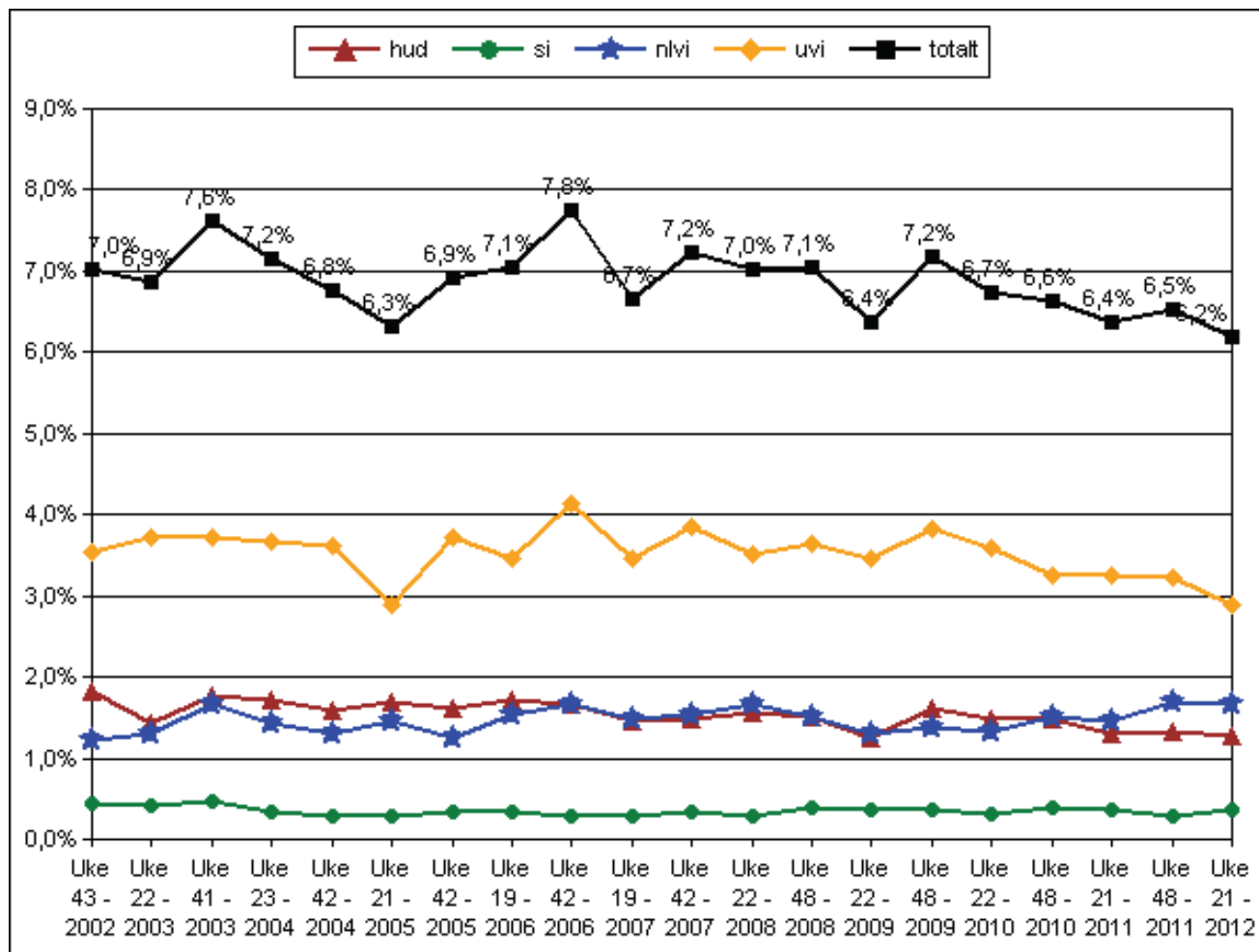
Ant. dype postoperative sårinfeksjoner

Ant. hudinfeksjoner

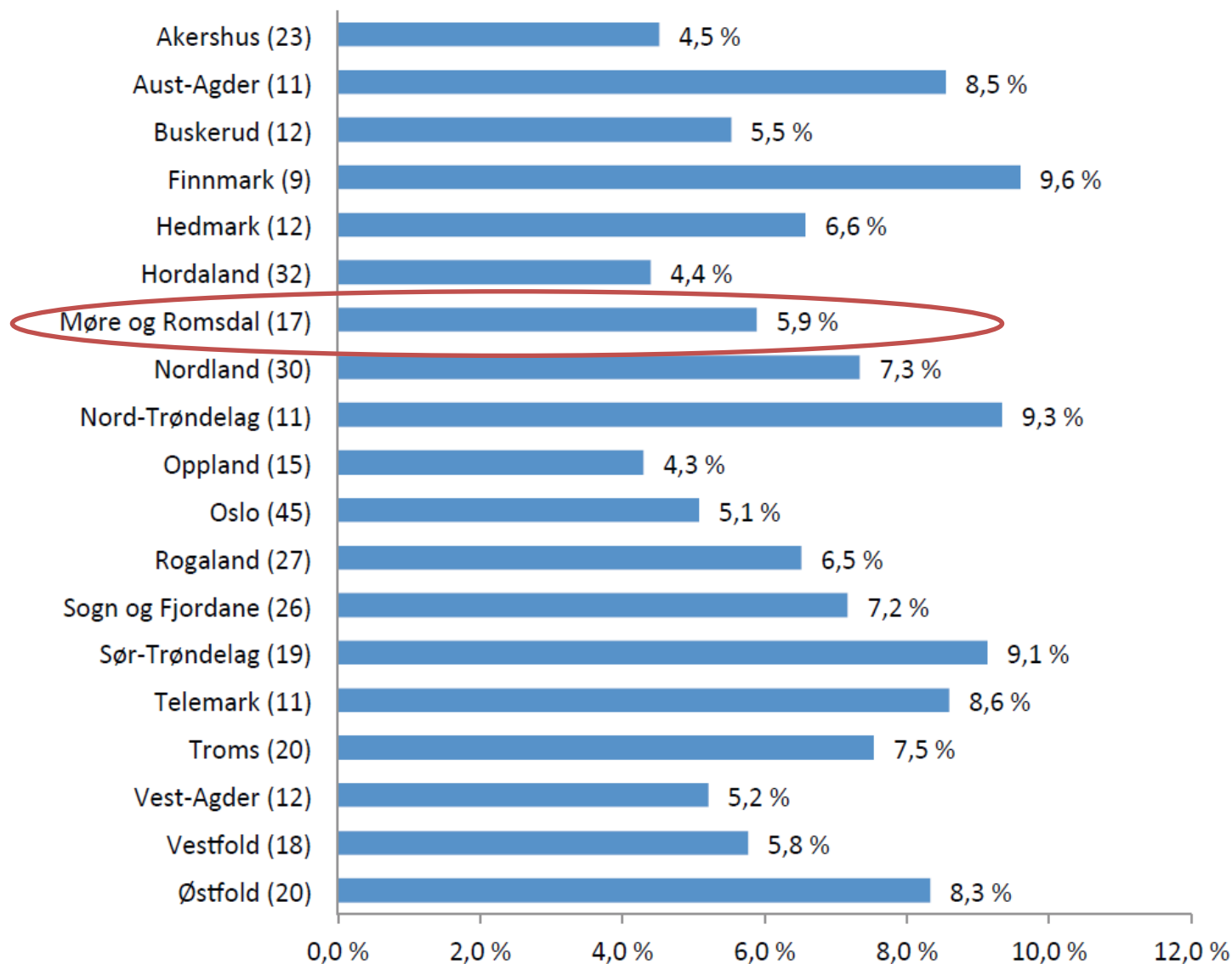
Ant. nosokomiale infeksjoner, **egen** institusjon

Ant. nosokomiale infeksjoner, **annen** institusjon

- Prevalens av de fire registrerte typer HAI ved helseinstitusjoner for eldre i Norge 2002 – 2012

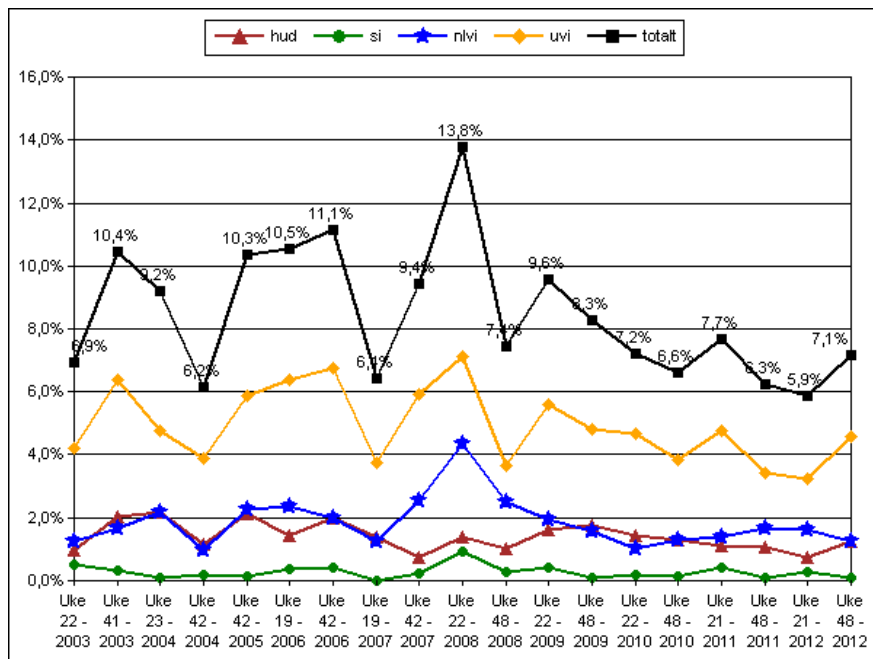

Prevalens uke 21/2012 alle fylkene

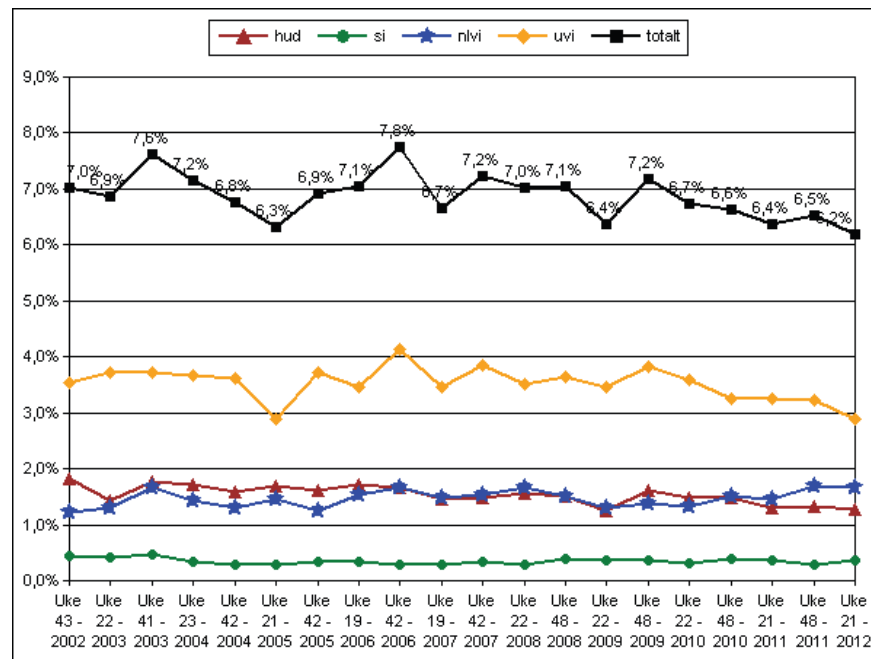

Møre og Romsdal / Norge

Møre og Romsdal:

Norge:

Deltakelse sykehjem Møre og Romsdal

- Vår 2012 - 17 sykehjem
- Høst 2012 – 26 sykehjem
- 28 forskjellige registrerte sykehjem har levert prevalensen (2004- 2012)

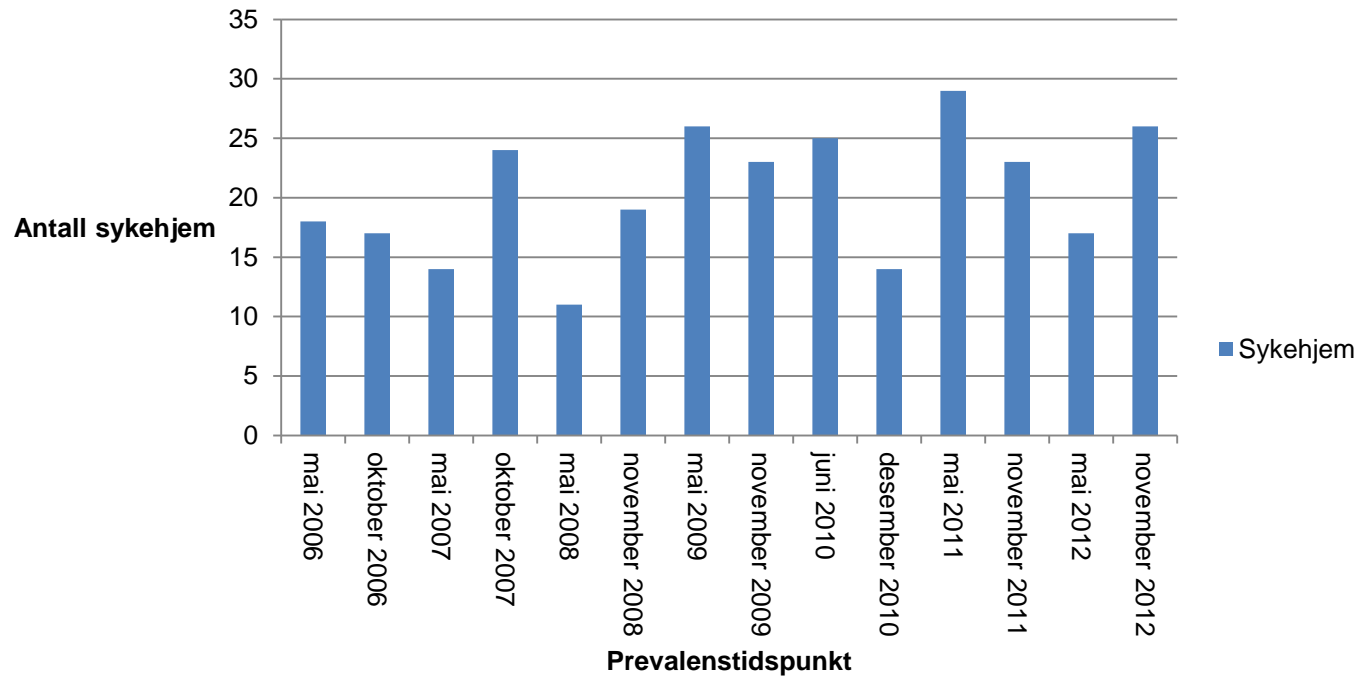

Antall beboere registrert i Møre og Romsdal varierer

Prevalens-periode	Antall beboere
Uke 22 - 2003	403
Uke 41 - 2003	297
Uke 23 - 2004	881
Uke 42 - 2004	617
Uke 42 - 2005	802
Uke 19 - 2006	844
Uke 42 - 2006	709
Uke 19 - 2007	640
Uke 42 - 2007	945
Uke 22 - 2008	436
Uke 48 - 2008	685
Uke 22 - 2009	983
Uke 48 - 2009	957
Uke 22 - 2010	1203
Uke 48 - 2010	622
Uke 21 - 2011	1157
Uke 48 - 2011	960
Uke 21 - 2012	679
Uke 48 - 2012	1162

Deltakelse på prevalens 2006-2012

Antall sykehjem deltatt i prevalens, Møre og Romsdal, 2006-2012

Hva skal skjer fremover?

Vi ønsker økt smittevernfokus i sykehjem:

- Videreføring av prevalensundersøkelsene
  - Øke deltakelsen på prevalensundersøkelsene
  - Inkludere antibiotikabruk
- Forberede kontinuerlig overvåking på sykehjem (antibiotikabruk og HAI)
  - Forskriftfestet gjennom NOIS-registerforskrift
  - Mål i Nasjonal strategi for forebygging av infeksjoner i helsetjenesten og antibiotikaresistens

Hvorfor overvåke antibiotikabruk?

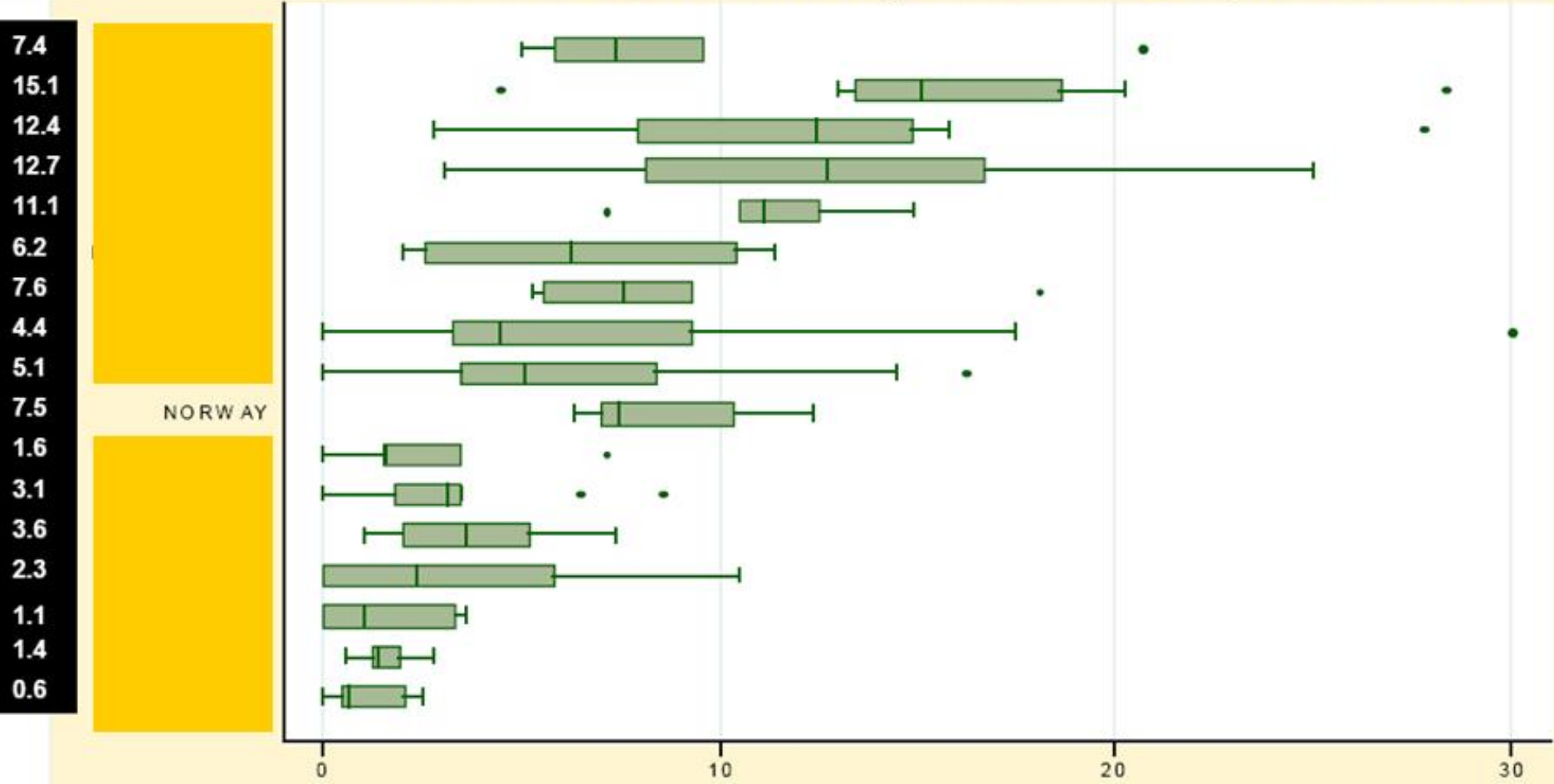

Prevalence of AB use in EU NHs by country

MEDIAN Prevalence

Prevalence of AB use in Nursing Homes in 17 European countries

Type antibiotika gitt som behandling for urinveisinfeksjon (N=34) ved prevalensundersøkelser i fem sykehjem, 2009

Substanser brukt	Variasjon i dosering i mg
Trimetoprim	100 -320
Nitrofurantoin	150 -200
Pivmecillinam	600 -1200
Fenoksymetylpenicillin	3960
Sulfametoksazol og trimetoprim	4 tbl
Doksycyklin	200

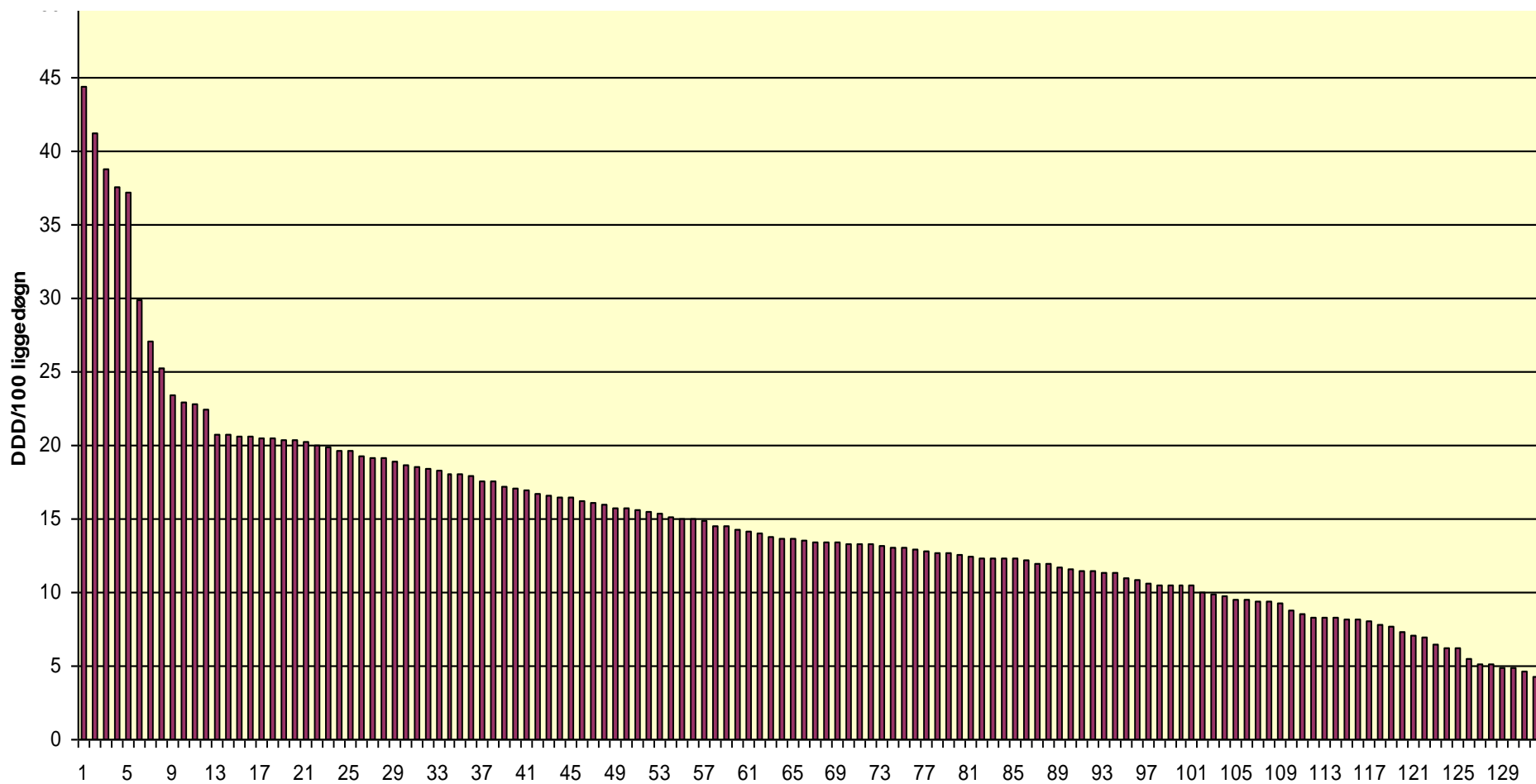
Nasjonale retningslinjer i 2009 for urinveisinfeksjoner:
pivmecillinam 600 mg, trimetoprim 320 mg, nitrofurantoin 150 mg

Bruk av antibiotika i 133 norske sykehjem, 2003

Blix HS, Røed J, Sti MO. Large variation in antibacterial use among Norwegian nursing homes. Scand J Infect Dis.

2007;39:536-41.

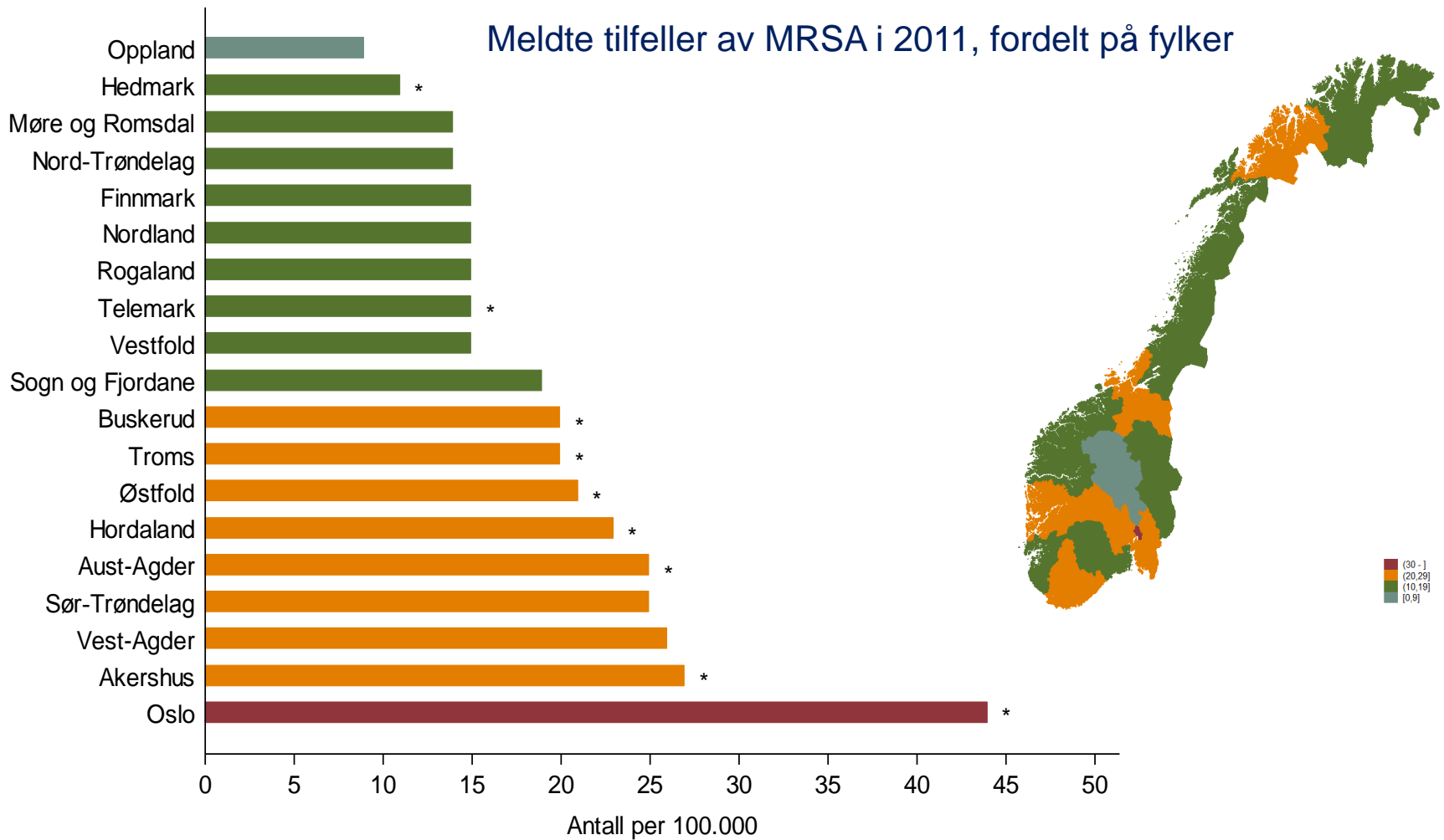
Konsekvenser av unødvendig antibiotikabruk i sykehjem

- For den enkelte pasient
  - Bivirkninger
  - Seleksjon av resistente mikrober
- For institusjonen
  - Seleksjon av resistente mikrober
  - Kostnader
- For samfunnet
  - Resistensutvikling
  - Kostnader

MRSA i Norge

Meldte tilfeller av MRSA i 2011, fordelt på fylker

*Signifikant økt forekomst siste fire år (95% KI)

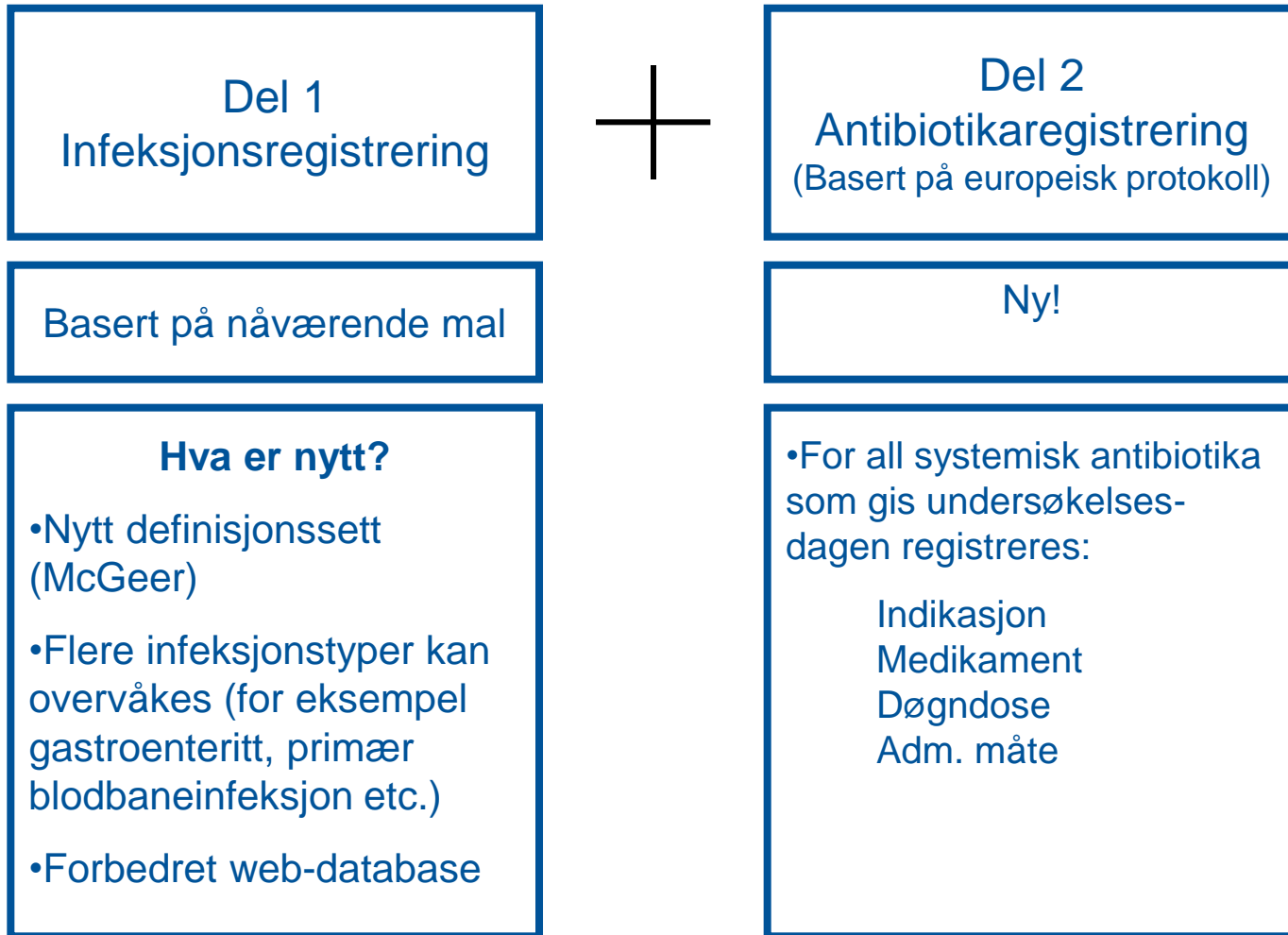
Konsekvenser av antibiotikaresistens

- Kun internasjonale studier
  - Stor variasjon i resultatene
  - Kan vanskelig overføres til norske forhold
  - Enighet om at antibiotikaresistens gir økt risiko for komplikasjoner og død, og økte kostnader

Type infeksjon	Risiko for død (OR)	Økt sykehusopphold (dager)	Økte kostnader
MRSA bakteriemi	1.9	2.2	US\$ 6 916 (~42 000 NOK)
MRSA postop. sårinfeksjon	3.4	2.6	US\$ 13 901 (~84 500 NOK)
VRE infeksjon	2.1	6.2	US\$ 12 766 (~77 500 NOK)
ESBL eller KPC-produserende <i>E.Coli</i> eller <i>Klebsiella</i> infeksjon	3.6	Økning x 1.6	Økning x 1.7

Revidert prevalensundersøkelser 2013/2014

Hvilke midler registreres?

Alle typer antibiotika i følgende ATC-grupper:

- J01 Antibakterielle midler til systemisk bruk
- J02 Antimykotika til systemisk bruk (soppmidler)

Følgende enkeltmedikamenter oppført under andre ATC-grupper:

- A07AA09 Vankomycin (Oralt)
(Behandling av Cl.difficile, oppført under Tarmantiseptika)
- P01AB01 Metronidazol (Oralt og rektalt)
(Mot anaerobe infeksjoner, oppført under Antiparasitære midler)
- J04AB02 Rifampicin (Oralt)
(Stafylokokkmiddel, oppført under Antimykobakterielle midler)

Antibiotikabruk – variabler

- Preparat
- Døgndose
- Administrasjonsmåte
- Klassifisering av antibiotikabehandling og -profylakse
- Indikasjon

Webbasert registrering

 folkehelseinstituttet

Akershus universitetssykehus

Registreringsdato: 2. kvartal 2009

Velg spesialitetkode:

Velg avdeling: opprett avdeling

Ant. innlagte pasienter kl. 08:00:

Ingen pasienter på antibiotika på denne avdeling/spesialitetskode

---

Velg klassifisering av antibiotikabehandling og profylakse:

Oppgi indikasjon for denne pasienten:

Varenavn (produktnavn):	Døgn dose	Måleenhet	Administrasjonsmåte	Tidspunkt (dag) i behandlingsforløpet
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
ATC:				
Substans:				

Hvis pasienten står på flere typer antibiotika, oppgi dette her:

Varenavn (produktnavn):	Døgn dose	Måleenhet	Administrasjonsmåte	Tidspunkt (dag) i behandlingsforløpet
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
ATC:				
Substans:				

Varenavn (produktnavn):	Døgn dose	Måleenhet	Administrasjonsmåte	Tidspunkt (dag) i behandlingsforløpet
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
ATC:				
Substans:				

Kommentar:

Min Side
Registrering - Infeksjoner
Registrering - Antibiotika
Endre post
Godkjenning
Rapporter - Infeksjoner
- Geografisk fordeling
- Spesialitetskoder
- Institusjonsstørrelse
- Prevalens/inf. type
- Prevalens/inf. type KI
- Prevalens/inf. type/Inst
- Total prev.
- Total prev./geogr.
- Detaljer
Rapporter - Antibiotika
- Terapimønster inf. type
- Andel beboere med anti.
- Prevalens av anti. bruk
Import
Eksporter
Admin
Logg ut

Fremgangsmåte når overvåkingsperioden starter

- Inklusjonskriterier: Alle norske sykehjem
- Registrering av HAI og/eller systemisk antibiotika i elektronisk beboer journal (EPJ)
- Data fra EPJ overføres Folkehelseinstituttet (alla IPLOS-rapportering)
- Institusjonen kan hente ut egne rapporter via internett
  - Lokale resultater opp mot fylke, nasjonalt
- Når blir dette et tilbud?
  - Avventer rundskriv fra Helsedirektoratet

Oppsummering

- Helsetjenesteassosierte infeksjoner på sykehjem er et problem
- Antibiotikabruk kan bedres
- Overvåking = kvalitetssikringsverktøy

